

Zicrona caerulea

Figuur 1: de wants *Zicrona caerulea*

Wantsen zijn dikwijls aan bepaalde plantenfamilies gebonden. Soms zijn ze zelfs monofaag op een bepaalde waardplant. Als ze geen andere planten kunnen gebruiken voor hun voortplanting zijn ze daarmee wel kwetsbaarder dan de polyfage soorten die het minder nauw nemen. Ze kunnen als predator ook gebonden zijn aan een insectengenus.

De wants *Zicrona caerulea* behoort tot de schildwantsen (*Pentatomidae*). Dat is een grote familie waartoe bijvoorbeeld ook de fraai rood-zwart gekleurde pyjamawants behoort. Die laatste is een sapsnuiger van zaden van schermbloemigen. De wants van dit artikel is een zuiger van insectenbloed (hemolymfe) en wel van *Altica*-kevers (bladhaantjes). Binnen een familie kan er veel verschil zijn in het voedsel dat wantsen gebruiken. Er zijn er ook die zowel plantensappen als insecten op het menu hebben staan.

Figuur 2: honingbij op teunisbloem

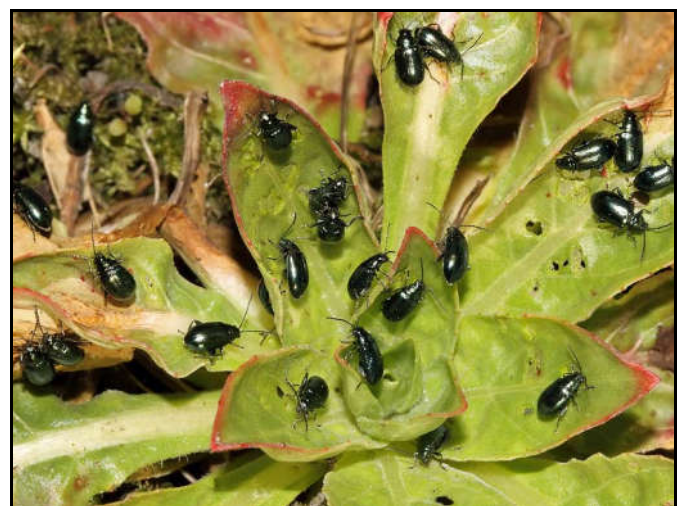
In mijn tuin staan ieder jaar tientallen planten van de grote teunisbloem (*Oenothera erythrosepala*). Ze staan er voor de aardigheid en niet zo zeer voor mijn honingbijen. Het stuifmeel is plakkerig en moeilijk te verzamelen voor de bijen (fig. 2). Je ziet ze dikwijls met slierten stuifmeel aan de poten vliegen. Teunisbloemen zijn nachtbloeiers (fig. 3) en de bijen vliegen er dan meestal 's morgens vroeg op voordat de bloem zich sluit. Een bloem bloeit slechts 1 nacht, maar de bloemstengel heeft er tientallen op voorraad staan, zodat er iedere nacht 2 nieuwe bloemen bloeien. De teunisbloem is ook waardplant van insecten. In mijn tuin zijn het zogenaamde aardvlooien die er op leven. Het is de kever *Altica lythri*, een beestje van ruim 4 mm lengte (determinatie dr. Oscar Vorst). De Nederlandse naam is **kattenstaartaardvlo**.

Figuur 3: nachtelijke opname van de grote teunisbloem

Die naam is verwarrend, want op de kattenstaart in mijn tuin komen ze niet voor. Er is ook een teunisbloemaardvlo (*Altica oleracea*), maar die is bij mij niet vastgesteld (verzamelde mannetjes). De plantnaam biedt dus geen zekerheid over de keversoort.

De titel van dit artikel betreft een wants en de vraag is wat dit met deze aardvlooien te maken heeft. Welnu, de kevers zijn praktisch het enige voedsel van de wantsen en hun nimfen. Je moet dus eerst de planten en de kevers hebben om de wantsen aan te trekken. De kevers zijn er ieder jaar, maar de wantsen laten het bij mij helaas soms afweten.

Figuur 4: aardvlooien op de bladrozet van de teunisbloem

Teunisbloemen zijn tweejarige planten. Ze bloeien in het tweede jaar en overwinteren in de vorm van een bladrozet. In het voorjaar zitten de aardvlooien dikwijls massaal te zonnen (fig. 4) op hun plant. Wat de volwassen kevers eten weet ik niet, want veel schade

Figuur 5: *Altica lythri* met zijn stevige achterdijen

Figuur 6: parende aardvlooien (*Altica lythri*)

aan de bladeren zie je in het begin niet. Het zijn de keverlarven (fig. 7) die veel bladvraatschade geven, maar de plant bloeit er niet minder om, want de bloemknoppen worden niet gegeten. De kevers worden 'aardvlooien' genoemd vanwege de geweldige sprongen die ze maken bij verstoring. Ze hebben daartoe sterke dikke achterdijen (fig. 5). Na de paring (fig. 6) worden de eitjes gelegd op de waardplant. Na enige tijd komen de larven (fig. 7) tevoorschijn en die vreten niets anders dan teunisbloemblad. De larve vreet en ontlast tegelijkertijd. De planten zien er na een massa vretende larven niet meer goed uit, maar als insectenliefhebber heb ik dat er graag voor over. Het is maar net wat je het liefst hebt: een steriele tuin met gave planten of meer actie en de resultaten daarvan voor lief nemen.

Na enige tijd laat de wants *Zicrona caerulea* zich soms zien. Ik heb ze een aantal jaren in de tuin gehad, maar de laatste jaren heb ik ze gemist. Ik wacht maar op betere tijden. Veel invloed kan ik er verder niet op hebben. Er staan teunisbloemen genoeg en de prooidieren (aardvlooien) zijn ieder jaar ruimschoots aanwezig. De adulte wantsen (fig. 8) hebben een blauw-groen metallic uiterlijk. Ze hebben geen Nederlandse naam, maar teunisbloemwants zou eigenlijk wel passen. De wantsen leven van de aardvlooien. Zowel de larven als de volwassen kevers worden door deze

wantsen leeggezogen. Hoe ze een volwassen kever vangen is me een raadsel. Ik heb die vangactie nooit kunnen waarnemen en zou het graag eens zien. Als ik nog maar in de buurt kom met een camera zonder iets van de plant aan te raken springen de kevers dikwijls al weg. Toch lukt het de wants om aan zijn of haar maaltijd te komen (fig. 9).

Figuur 7: larve van de kever *Altica lythri*

Figuur 8: wants *Zicrona caerulea*

Figuur 9: de wants heeft een aardvlo gevangen en zuigt die leeg.

Op figuur 9 is te zien dat de wants een zeer lange zuigsnuit (proboscis) heeft. Dat is een bijzonder handig instrument van insecten die behoren tot de orde

van de *Hemiptera* (snaveldraggers), waar naast de wantsen ook de cicaden en bladluizen toe behoren. In rust wordt de zuignuit achterwaarts gedragen. Zodra de wantsen in de juiste conditie zijn zullen ze paren en eitjes leggen op de teunisbloemplant. De larven zijn er ongeveer gelijk met die van de aardvlooien en dat is natuurlijk niet zo maar. Het past in de natuur allemaal in elkaar. Als koolmezen jongen hebben is er bijna steeds een explosie van allerlei nachtvlinderrupsen. Ze vangen er in die voerperiode gemiddeld 1000 stuks per dag/per ouderdier. Als er echter in het aanbod van rupsen door weersinvloeden een verstoring is kunnen ze een nest van 10 - 12 jongen niet grootbrengen.

Zo gaat het dus ook met de wantsen. De nimfen hebben per se de keverlarven nodig om volwassen te worden. Meestal zal het lukken, maar niet altijd.

De nimfen van deze wantsensoort hebben een geheel andere kleur dan de adulten. Ze vallen direct op door hun gedeeltelijk fel rode kleuren. Dat rood zal wel een signaalkleur zijn om predatie door vogels of andere dieren te voorkomen (fig. 10 t/m 13).

Figuur 10: nimf 3^e stadium *Zicrona caerulea*

Figuur 11: nimf 3^e stadium *Zicrona caerulea*

Als de nimfen rusten zijn ze dikwijls aan te treffen in de top van de planten (fig. 12), die dan nog niet bloeien. Door de rode kleur verraden ze hun aanwezigheid. Om niet op te vallen zou een betere plek de

Figuur 12: nimf 4^e stadium *Zicrona caerulea*

Figuur 13: nimf 5^e stadium *Zicrona caerulea*

onderkant van een blad zijn. Waarschijnlijk zitten ze daar om zonnewarmte op te vangen. In het vierde en vijfde nimfstadium (fig. 12 en 13) worden de vleugelaanzetten zichtbaar. Het rood wordt ook minder en de donkere kleuren gaan overheersen, maar individueel zijn er verschillen. De mate van uitkleuring na een vervelling door het tijdsverloop speelt ook een rol. In het vijfde (laatste) stadium zijn de nimfen ook iets meer langwerpiger. Na de laatste vervelling tot imago (volwassen insect) wordt de wants geheel blauwgroen van kleur. Door de lichtval op de metallic-achtige chitinehuid kan de kleur wat variëren.

Teunisbloemen laat ik in mijn tuin voor een deel zelf bepalen waar ze staan. Ze zaaien gemakkelijk uit en het is niet moeilijk om er jaarlijks bloeiende planten van te hebben. Voor de aardvlooien is het waarschijnlijk wel van enig belang dat er enkele tientallen staan. Het zijn daarnaast gewoon fraai bloeiende planten. Het is interessant om zo dichtbij in je eigen tuin de verbondenheid van insecten en planten te kunnen waarnemen. Als het dan ook nog gaat om fraai gekleurde dieren en mooie bloemen, dan is het genieten geblazen.

Tekst en foto's: @ Albert de Wilde